

lujemo, da niso vsi nekdanji nabiralci zapisovali pesmi natančno po besedah in izgovarjavi narodovi.

Tako nam tudi ta snopič priča, da se je izdajanje in urejanje naših narodnih pesmij poverilo pravemu možu, ki bo sestavil zbirko v čast slovenskemu narodu. Res je, da bi se bila zbirka v tem snopiču še povečala s tem, da bi bil urednik sprejel nekaj pesmij spotikljive vsebine; toda, da tega ni storil, to zbirki nikakor ni v škodo, ker je v sedanjem obsegu obče rabljiva, kar bi sicer ne bila.

Ker more biti vsemu slovenskemu narodu na tem, da se to delo dovrši častno, naj bi vsakdo, kdor ima ali hrani kaj narodnega pesniškega blaga, čim najpreje je poslal gospodu uredniku z naslovom: *Gospod dr. Karol Štrekelj, profesor. Graz. Univerzitet.* Uredniku pa želimo zdravja in vstrajnosti, da bi dokončal to tako dobro začeto in osnovano delo. L.

Hrvaška književnost.

Knjige „Maticе Hrvatske“ za leto 1896.

(Dalje.)

Nikola Baretić. *Pripoveda Vjenceslav Novak. Zabavne knjižnice svežak 188.—189.* 8°. Str. 220. Cena 50 kr. — Vjenceslav Novak nam je star in dober znanec; malo ne vsakega leta ga nahajamo med pisci Hrvat. Maticе in če ga ne bi bilo, pogrešali bi ga težko. Privadili smo se ga. Letos nas ni vodil tje v svoje Primorje, katero je že tolikokrat lepo opisal, vendar tudi Primorja ni mogel pozabiti, dasi se večji del njegove povesti vrši v Zagrebu. V „Nikoli Baretiću“ izbral si je poseben način in nas précej v početku vrgel v sredo dejanja, a ko je s tem pobudil v nas zanimanje, začel nam pripovedovati življenje svojega glavnega junaka. Nikola Baretić je vseskozi simpatična in poštena duša, izvrsten domorodec, kateri iskreno ljubi svojo plemenito — ženo Marijo, kakor tudi ona njega. Čuden slučaj vzbudi v njem ljubosumje, v njegovi tako idejalni obitelji zavлада nemir; ta ga privéde do greha in obupa, iz katerega ga reši njegova žena. S krvavečim srcem in bolnim telesom odide v svet, dokler ne ozdravi telesno in duševno in se zopet povrne k njej, katero je vedno iskreno ljubil, da živi za svojo obitelj in za svojo domovino, katera se je tudi preporodila in otrsela tujih okov. Pisec pripoveduje gladko in mikavno, jezik mu je lep, a cela snov poučna in nič spotikljiva. Novaku, kateri je tudi ozdravel od težke in dolge bolezni, želimo tudi nadalje krepkega zdravja, da spiše še mnogo povestij, katere bodejo osnovane na tako zdravem in blažilnem temelju, kakor je njegova povest „Nikola Baretić“. J. Barlè.

Iz bilinskoga svieta. *Prirodopisne i kulturne crtice. Napisao dr. Stjepan Gjurašin. Knjiga*

četvrta. Sa šestdeset i jednom slikom. Nagradjeno iz zaklade grofa Draškovića za godine 1895. Vel. 8°. Str. 244. Cena 1 gld. 50 kr. — Ta knjiga je XXI. v vrsti „poučne knjižnice“. Obdeluje pa sicer težavno, a jako zanimivo tvarino, namreč življenje in hranjenje rastlin. Pisatelj razkriva one zapletene pojave, ki se večinoma skrivajo našim očem, ki se pa odpirajo — drobnogledu. Drobnogled nam je pokazal stanice (celice), njih sestav in gibanje (preminjanje); na podlagi tega moremo zvedeti, kako dobiva rastlina hrano iz zemlje in kako jo obdeluje ali preminja, da si jo prisvoji, t. j. premeni v svoje dele. Ob tem govori pisatelj obširno o listu in njegovem delovanju. Kako veliko število je rastlin in kaj učinjajo, kažejo med drugimi zloglasni bakteriji, katere zanimivo opisuje posebno poglavje. Jednako kakor hranjenje je zapleteno tudi množenje rastlin, katero nam pisatelj razkazuje v zadnjem delu. Tu vidimo tudi, kako važne so žuželke za množenje rastlinsko. Na posameznih vzgledih se nam lepo pojasnjuje razkladanje, kakor tudi lične slike dobro kažejo, kar bi sicer v prirodi našli samo težavno.

Kakor so vse dosedanje knjige te vrste poljudne, tako je tudi ta knjiga pisana lahko in prijetno. Čitatelju se odpira pogled v globočino božje modrosti. Jezik je vseskozi lep, imena rastlin so navedena največkrat hrvaško, latinsko, nemško in tudi laško. Mislimo, da bi laških imen ne bilo treba; bolje bi bilo podati slovenska imena, kjer se ločijo od hrvaških, s čimer bi bila ta knjiga dvakrat bolj prikupljiva za Slovence. (To stvar, da bi se „Hrvatska Matica“ v terminologiji ozirala na Slovence, toplo priporočamo v preudarek odboru in pisateljem.) V obče pa je „Hrv. Mat.“ le častitati zaradi takih književnih del. S.

Danica. *Koledar i ljetopis društva svetojeromskoga za god. 1898.* Str. 240. Cena 25 kr. — Kakor vsakega leta, tako je tudi letos priljubljena „Danica“, — katera je tiskana v 48.000 iztiskih — bogata in raznovrstna po vsebini. Najpopreje so življenjepisi pokojnikov: Mihovila Pavlinovića, dr. Bogoslova Šuleka in Radoslava Lopašića. Opomnili bi, da je prvi životopis za preprostega čitatelja težko umeven, pa bi bilo želeti, da se tudi životopisi pišejo tako, da jih sleherni čitatelj umeva, ker samo ondaj jih bodo čitali z zanimanjem in koristjo. Razne kraje lepe hrvaške domovine prikazujejo nam slike s kratkimi, primernimi spisi. Ivan Lepušić. znani hrvaški pripovedovalec, je napisal črtico „Timotija“, a radi bodo čitali tudi predstavljeno povest „Božić“. Drugi članki v „Danici“ so večinoma poučne vsebine. Med njimi je koristen kratki, jezgroviti spis: „Kako je jednostavno liječenje bolesti po Kneippu.“ Dasi hrvaški

narod obiluje z raznovrstnimi koledarji, vendar je „Danica“ zaradi svoje vsebine hrvaškemu narodu najbolj mila in se vsakega leta bolj širi med narodom.

Na prvem mestu prinaša „Danica“ letopis prekoristnega društva sv. Jeronima. Društvo je inelo dné 4. sušca t. l. svojo glavno sejo, katere se je vdeležilo lepo število duhovnih in posvetnih členov. Predsednik dr. Feliks Suk je pozdravil ude s kratkim nagovorom, priporočujoč vsem domoljubom, da društvo razširjajo in priporočajo. Iz nadaljnega poročila smo povzeli, da se je število

letnih členov, kateri se sprejemajo v društvo šele drugo leto, lepo pomnožilo, tako, da jih je bilo l. 1896. že 4556. Številke kažejo, da se ljudje radi zapisujejo v društvo, posebno kot letni člani, kjer so marljivi poverjeniki. Naj bi se taki poverjeniki društva od dné do dné množili! Dostmrtnih členov je bilo pa leta 1896. 13.443. Društvena imovina skupaj s hišo štela je 161.418 gl. 50 kr. Društva so se spomnili tudi nekateri dobrotniki in mu zapisali znatne vsote. Društvene knjige za l. 1897. izidejo v kratkem

J. Barle.

Razne stvari.

Zaloga premoga po Evropi.

(Spisal dr. Simon Šubic.)

Čitaj katero koli knjigo hočeš, povsodi najdeš tamkaj to, ondi drugo število o zalogi premogovi. Kakor je bilo čitati po časopisih pred kakimi desetimi leti, upali so Angleži, da bodo njihovi nasledniki imeli še okoli tri tisoč let dovolj premoga, ako prihodnja poraba ne bo rastla hitreje nego v zadnji četrtini našega stoletja. A od tistih dnij je mnenje tudi različno; nekateri celó trdijo, da premog potrebam današnje obrtnije ne bo mogel zadostovati čez tristo let.

Ali bi se tu dalo zvedeti kaj zanesljivejšega? V tej stvari nam je ustregel rudarski svetovalec Nasse s svojim poročilom. Na Pruskem in po njegovih podruženih deželah je pokazalo sestavljenje vseh pozvedeb l. 1890., da ima Nemčija sploh okolo stoindvanajst milijard kadij premogove zaloge. Kad šteje v tem pomenu dvajset starih centov, recimo primeroma deset meterskih centov; milijarda pa pomenja tisoč milijonov. Torej je 112 milijard kadij dobro toliko kakor 1120 milijard ali pa 1,120.000 milijonov novih (meterskih) centov, to je nekaj čez milijonkrat milijon ali čez bilijon meterskih centov.

Stehtali seveda niso tega premoga, temveč preračunali so njegovo bogastvo po vsem, kar jim kažejo pozvedbe rudarstva. Taki računi kažejo, da na Vestfalskem ne bo pomanjkovalo premoga v bližnjih tisoč letih, v Saarski okrajini ne v osemsto letih, v zgornji Šleziji v sedemsto in petdesetih letih ne. Spodnje Šlezija pa nima premoga več kakor za kakih dvesto in petdeset let.

V veliki Britaniji so pred kakimi dvajsetimi leti poslanci spodnje zbornice izvolili odbor z namenom, da naj se peča z vprašanjem o množini premoga. Ta odbor se je vestno pečal s pregledovanjem in premerjevanjem rudnikov za premog ter je natančno pojasnil vsakatero dotično razmero.

Po tem Anglija z Irlandijo vred nima nič več kot kakih 198 milijard imenovanih kadij ali čez 1980 milijard meterskih centov premogove zaloge.

Kar se je dalo pozvedeti po izkušnjah drugih dežel, ima Francoska dežela blizu osemnajst, Avstrija z Ogrsko vred kakih sedemnajst, in Belgija okoli petnajst milijard kadij premogove zaloge.

Če seštejemo te množine premoga, kar ga je nadejati se po vseh imenovanih deželah, prepričamo se, da vse te evropske države nimajo upati več premoga nego kakih 360 milijard kadij.

V sedanjosti prideluje srednja Evropa na leto blizu 332 milijonov kadij premoga. Ker pa ima vsega premoga okoli 360 milijard ali 360.000 milijonov kadij, utegnila bi ga imeti dovolj kakih 1080 let, če si ga bodo dežele delile med seboj enakomerno in če obrt v bodočnosti ne bo potrebovala obilnejše kurjave kakor v sedanjosti. — Veliko premoga požre lokomotiva sama. Toliko se ga porabi vsako leto na današnjih železnicah, da bi se iz njega dal narediti kolobar meter debel in meter širok, kateri je dolg dosti, da bi se z njim opasala okoli in okoli vsa zemlja poleg ekvatorja, kjer je najširša. Torej sné sama lokomotiva leto za letom štirideset in pol milijona kubičnih metrov premoga!! Tako silno plenijo današnje potrebe najcenejše zaklade sveta!

Gledé na te pozvedbe je pričakovati, da se premogovi rudniki jamejo izpraznjevati v kakih 500 letih in sicer najpoprej v Avstriji, na Francoskem in v Belgiji; potem v kakih 800 letih na Angleškem in čez 1000 let tudi na Nemškem.

Premogovo zalogo severne Amerike cenijo višje od 680 milijard kadij. A ker se razvijajo ondi obrtna podjetja jako urno, ni upati, da jim bo zadostoval premog tako dolgo kakor Evropcem. — Koliko ga ima Avstralija, tega ne vé naš porok. Kdo bi pa dandanes mogel preceniti zaloge premoga v Afriki, v Rusiji, posebno v Sibiriji, v Indiji ali celó v Kini!